

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale
Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
Dienst zur Bekämpfung von Armut,
Prekären Lebensumständen und
Sozialer Ausgrenzung

17/07/2020

Voor een betere toegang tot de rechter voor mensen die in armoede leven

Naast de huidige COVID-19- crisis en zijn grote impact in armoedesituaties, blijft de toegang tot de rechter voor mensen die in armoede leven een belangrijk thema in de huidige werkzaamheden van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder: het Steunpunt). De Kamer van volksvertegenwoordigers is zeer actief geweest tot aan het parlementaire reces, wat het Steunpunt de mogelijkheid geeft om bijzondere aandacht te vragen voor de toegang tot de rechter. Het gaat hier immers om een fundamenteel aspect van de effectiviteit van rechten, dat in het tweejaarlijkse Verslag 'Duurzaamheid en Armoede' van het Steunpunt ook wordt beschreven als één van de wegen naar duurzaamheid. In het kader van het project Rechtspraak, voorziet het Steunpunt binnenkort ook om een tweede Cahier uit te geven en plant het een 5de editie van de reflectiedag die samen wordt georganiseerd met het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding.

In de huidige politieke constellatie (met een federale minderheidsregering), nemen de federale parlementsleden het initiatief om wetsvoorstellen in te dienen en alternatieve meerderheden te vormen over sociale, economische of ethische kwesties. De volksvertegenwoordigers zijn dus zeer actief geweest de voorbije maanden.

Sommige van deze initiatieven zijn heel interessant voor de toegang tot de rechter. Zo heeft de Commissie Justitie van de Kamer op 8 juli een [wetsvoorstel](#) goedgekeurd tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek om de toegang tot tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand te verbeteren door de op dit gebied geldende inkomensplafonds te verhogen. Aangezien deze stemming op 16 juli in de plenaire vergadering werd bevestigd, zullen de financiële drempels voor de toegang tot tweedelijnsbijstand jaarlijks worden verhoogd, zodat meer mensen met een laag inkomen een beroep kunnen doen op de gratis bijstand van een advocaat. Dit is ook het geval voor rechtsbijstand, waardoor deze mensen ook het recht krijgen op gratis juridische procedures en tenuitvoerlegging van vonnissen (kosten voor de rolstelling, vertaling, deskundigenonderzoek, deurwaarder). Dit is een serieuze stap voorwaarts in termen van toegang tot de rechter voor mensen die in armoede leven, voor wie het vaak verre van gemakkelijk is om hun rechten te doen gelden. Op 9 juni 2020 had het Steunpunt tot bestrijding van armoede hieromtrent ook een [advies](#) gestuurd naar de leden van het Comité voor Justitie, met de vraag om het aan hen voorgelegde wetsontwerp aan te nemen.

De goedkeuring van dit wetsontwerp betekent ook een belangrijke afwijking ten aanzien van de evolutie van de voorbije jaren. Deze negatieve evolutie werd al vaak aangehaald door het Steunpunt en verschillende andere actoren die actief zijn op het gebied van de bevordering

van de toegang tot de rechter voor mensen die in armoede leven. Sinds enkele jaren werden namelijk verschillende barrières opgebouwd die de toegang tot de rechter moeilijker hebben gemaakt: verhoging van de rolrechten, invoering van een BTW-tarief van 21 % op de honoraria van advocaten en deurwaarders en notarissen, invoering van een verplichte bijdrage aan het fonds voor rechtsbijstand... Ook de toegang tot tweedelijnsbijstand werd hervormd, wat de toegang voor veel begunstigden moeilijker maakte en de non-take-up van rechten in armoedesituaties ongetwijfeld groter. Positief in dit licht is wel dat de invoering van de verplichting tot betaling van een eigen bijdrage door het Grondwettelijk Hof nietig verklaard werd in zijn [arrest van 21 juni 2018](#), waarin het Hof oordeelde dat het een schending van het 'standstill'-beginsel was.

Het feit dat tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand op verschillende plaatsen en volgens verschillende procedures moeten worden aangevraagd, is een bijkomende administratieve belemmering die de toegang tot de rechter bemoeilijkt voor mensen die in armoede leven. Daarom vraagt het Steunpunt al jaren om deze twee procedures samen te voegen, zodat ze bij één aanspreekpunt kunnen worden aangevraagd. Dit is een eenvoudige en goedkope maatregel die de huidige situatie snel zou verbeteren. Het Steunpunt had enige hoop gevestigd op een recent [wetsvoorstel](#), maar omdat de urgentie van de behandeling ervan gerechtvaardigd was door de COVID-19-crisis, werden de structurele maatregelen met betrekking tot justitie uit het wetsvoorstel geschrapt. In elk geval zal het Steunpunt, zodra het gerechtelijk jaar begint, zich inzetten om de goedkeuring van deze maatregel bij de verschillende politieke fracties in de Kamer van Volksvertegenwoordigers te bepleiten.

Ten tweede zal het Steunpunt een thematische pagina over justitie op zijn website creëren. Op deze pagina zullen alle werkzaamheden en initiatieven van het Steunpunt die te maken hebben met dit thema gecentraliseerd zijn, zodat ze eenvoudig terug te vinden zijn voor de bezoeker. Een voorbeeld van wat men er zal kunnen terugvinden is de recente publicatie van het [Parallel Rapport](#) van het Steunpunt aan het Comité voor economische, sociale en culturele rechten, in het kader van het 5de Periodiek Rapport van België. In dit Rapport wijst het Steunpunt het Comité op het feit dat de toegang tot rechten, en meer bepaald de toegang tot justitie, essentiële componenten zijn voor de evaluatie van de effectiviteit van de rechten die door het Internationaal Verdrag over economische, sociale en culturele rechten worden gewaarborgd. Deze inbreng is gebaseerd op verschillende overlegprocessen binnen het Steunpunt rond dat thema in functie van zijn tweejaarlijkse Verslagen (zie bijvoorbeeld [tweejaarlijks Verslag 2014-2015 'Publieke diensten en armoede'](#), en [tweejaarlijks Verslag 2018-2019 'Duurzaamheid en armoede'](#)).

Ten derde blijft het Steunpunt werken aan zijn [project Rechtspraak](#), met de medewerking en het waardevolle advies van het [Begeleidingscomité](#). Een tweede Cahier wordt momenteel afgerond, ditmaal met de nadruk op het behoud van de band tussen geplaatste kinderen en hun families. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft doorheen de jaren een rijke rechtspraak opgebouwd over dit thema en de verplichtingen die eruit voortvloeien voor de lidstaten. In deze context en vanuit een streven naar exhaustiviteit heeft het Steunpunt 86 arresten verzameld van het EHRM. In het Cahier wordt getracht de opgebouwde principes toe te lichten aan de hand van talrijke voorbeelden. De publicatie van dit Cahier staat gepland voor het najaar.

Tot slot wordt ook de vijfde editie van de reflectiedag "de kijk van magistraten op armoede" voorbereid. Deze reflectiedag wordt samen georganiseerd met het Instituut voor Gerechtelijke

Opleiding en staat gepland op 4 december 2020. De 2020-editie zal zich richten op de toegang tot de rechter voor mensen die in armoede leven. We nodigen u alvast uit om de verslagen van de vorige edities te lezen ; het [verslag van de 2019-editie](#) werd zojuist op de website van het Steunpunt gepubliceerd, met bijdragen van Jacques Fierens (UNamur/UCL/ULiège), Franklin Kuty (Rechtbank van eerste aanleg te Luik, ULB/ULiège), Freek Spinnewijn (FEANTSA), Philippe De Craene (Daklozen Aktie Komitee), Gaëlle Amerijckx en Marion Englert (Brussels Observatorium voor Gezondheid en Welzijn), en Laurens Lavrysen (UGent).

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede blijft uiteraard ook verder aanspreekbaar voor uitwisselingen en samenwerkingen in functie van de toegang het recht voor mensen in armoede.